

*„A magyar nyelv tanítására
különös gond fordítandó.”*

/KAZINCZY/

FELADATLAP

az

„ÉDES ANYANYELVÜNK”

nyelvhasználati verseny országos döntőjére

a gimnáziumi versenyzők

számára

Sátoraljaújhely

2009

1. Állapítsa meg, milyen szófajúak a példamondat aláhúzott szavai!

Lehet belőled nagy ember, – és hadd legyen! – de szív nélkül, szeretet nélkül igazán naggyá nem leszel. /Benedek Elek/

- a).....
- b).....
- c).....
- d).....

2. Minél pontosabban nevezze meg a példamondat szavainak végén aláhúzott toldalékok fajtáját!

A nemzeti lét kérdése a mindenkori nemzedékre nézve az egyéni lét kérdése is.

- a).....
- b).....
- c).....
- d).....

3. Adja meg a következő szavak jelentését! (lehetőleg egy szóval vagy szó szerkezettel)

- a) bibliofil .....
- b) bibliotéka .....
- c) bibliomán .....
- d) bibliobusz .....

4. Mondhatták volna másképpen is! Adja meg a szlengből vett alábbi szavak, kifejezések jelentését!

- a) sziszegő szappan .....

b) zakózik .....

c) fa testápoló .....

d) hátszél .....

Röviden fogalmazza meg, mi a véleménye az ilyesféle szavak használatáról!

.....

.....

.....

.....

.....

5. Értelmezze a következő szólásokat!

a) Aki korpa közé keveredik, megeszik a disznók.

.....

b) Összecsapnak a hullámok a feje fölött.

.....

c) Ebül szerzett jószág ebül vész.

.....

d) Csak ott söpröget, ahol a papok táncolnak.

.....

6. Adja meg az *osztály* szónak legalább hatféle jelentését! Foglalja is mondatba!

a) .....

.....

b) .....

.....

- c) .....
- .....
- d) .....
- .....
- e) .....
- .....
- f) .....
- .....

7. Állati közmondások. Állapítsa meg, az alábbi közmondás-párok kipontozott részéből melyik állat neve hiányzik!

- a) Nehéz a vén ...t törbe csalni.   A ... szőrét változtatja, de nem a bőrét.

Az állat neve: .....

- b) A ... se eszi meg a kölykét.   Aki ...val hál, bolhásan kél.

Az állat neve: .....

- c) ...t is ad Isten a jobbiknak.   Mindig azt a ...t ütik, amelyik híz.

Az állat neve: .....

- d) Ki két ... után fut, egyet se fog el.   Kicsi a ..., mégis megfuttatja az agarat.

Az állat neve: .....

8. Mit jelentenek az alábbi vers aláhúzott szavai?

Fohász

Ne csak magyarul,
de magyarán is
engedj szólni, Uram,
azaz egyenesen,
mint a kaszasuhanás.

Vágjon rendet a szó
a dudvarostú beléndek-beszédben,
hogy szárban bátorodva égre szökjön
az értelem aranyfejű kalásza.

Hozz bénakórt nyelvemre, hogyha
méregbe mártott hegygel döfni készül
s nem rendet vágni ezüst suhogással.

Métely törének, sandaság nyílnak
ne légyen barlangbiztos arszenálja
– míg szólni tud – a szám.

Magyarul úgy suttozjak és kiáltsak, hogy
mindig magyarán!

/Baranyi Ferenc/

- a) .....
- b) .....
- c) .....
- d) .....

9. Az ismert jelöléseket használva elemezze mondatrészek szerint a példamondatot!
Készítse el az ágrajzát is!

A legpompázatosabb idegen vidéknél is jobban szeretjük belső tájjá átalakult
szülőföldünket.

10. Mely fogalmakat rejtik az alábbi meghatározások?

- a) Az a tény, hogy valaki közösséget vállal valakivel vagy valamivel; magatartás, állapot,
viszony, az összetartozás rokon értelmű szava.

.....

b) A szellemi élet kiválóságait utánzó, hozzájuk dörgölődző, és kifinomultnak, nagyon műveltnek látszani akaró személy.
.....

c) Elismerésre méltónak tart valakit, nagyra becsül, tekintélyét elismeri.
.....

d) Hibátlan, teljesség, valamely tulajdonság legmagasabb foka.
.....

11. Határozza meg minél pontosabban a *tapintat* főnév jelentését! Írjon le röviden egy esetet, amely szemlélteti ezt a magatartást!

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

12. Jelölje a *Beszélni nehéz!* című rádióműsor megfigyeléseiben alkalmazott módon a példamondat hangsúlyait és szüneteit!

Az osztályfőnök alacsony képzettségű, kevésbé művelt, csekély jövedelmű szülőket látogasson meg elsősorban.

13. Pótolja a hiányzó írásjeleket – s ahol szükséges, a nagybetűket – a következő tagolatlan szövegben!

elhangzanak elhangozhatnak az anyanyelv hetén szép és igaz szavak nyelvünk értékeiről gazdagságáról az egyén és a közösség életében való szerepéről jelentőségéről megőrzésének megtartásának gazdagításának fontosságáról lehetőségéről és nehézségeiről sokoldalú sokrétű megismerésének módjáról és hasznáról hangozzanak is el de a szavak csak szavak maradnak ha nem hatják át mindazok életét nem vezérlik azok gondolkodását nem irányítják azok mindennapi tevékenységét cselekedeteit akik ennek a nyelvművelő nyelvápoló nyelvmegőrző nyelvi embernevelő munka sikerének valódi letéteményesei

/Lőrincze Lajos/

14. Kik ők? A magyar történelem és művelődéstörténet néhány jeles alakjának közismert ragadványnevét, névfelidéző szókapcsolatát adjuk meg a következőkben; írja melléjük a megfelelő nevet!

- a) A névtelen jegyző .....
- b) A niklai remete .....
- c) A haza bölcse .....
- d) Az egri remete .....
- e) A zongora fejedelme .....
- f) A zágoni remete .....
- g) A legnagyobb magyar .....
- h) Az anyák megmentője .....

15. Elemezze a tagmondatok fajtája és viszonya szerint az alábbi példamondatokat!

a) „A lehullott falevélnek pedig nem jut eszébe, hová tartozott, és feledi, hogy csak azon a fán tudott dacolni szelekkel, viharokkal, amelyből kihajtott, amely csodálatos erővel magához szorította.”

/Nyirő József/

.....
.....
.....

b) „Ha csak magadra gondolsz, ha csak a magad sebe fáj, menj a rengeteg erdő mélyébe.”

/Benedek Elek/

.....
.....
.....

16. Állapítsa meg, hogy melyik stílusrétegbe sorolható az alábbi szövegrészlet! Röviden jellemezze az említett stílusréteget!

A) „Autentikus nyelvész vélekedések szerint feltehetően 40 éves intervallum szükséges ahhoz, hogy egy nyelv szinkrón állapotát megismerjük, fel tudjuk térképezni, és az individuális nyelvhasználat témérdek változataiban kitalálhassuk a konvencionális, a nyelvközösség számára elfogadott, általános érvényűvé emelt nyelvi tényeket. Kiemelten vonatkozik ez a hangjelenségekre, hisz a nyelv fonológiai részrendszere a legváltozatosabb egyéni megoldásokban realizálódik. A 40 év történéseinek a figyelemmel kísérése megenged óvatos következtetéseket a változásokat, a diakrón folyamatokat illetően is.”

/Bolla Kálmán/

a) a stílusréteg megnevezése: .....

b) a stílusréteg jellemzői: .....

.....
.....
.....
.....

B) „Midőn e szószerűkre lépek, hogy önöket felhívjam, »mentsék meg a hazát!«: e percnél irtózatosságnak szorítva hat le keblemre. Úgy érzem magamat, mintha Isten kezébe adta volna a tárogatót, mely fölkiáltja a halottakat, hogy ha vétkesek vagy gyöngécs, örök halálba süllyedjenek; ha pedig van bennök életerő, örök életre ébredjenek. Uraim! így áll e percben a nemzet önök kezében; és Isten kezébe adta a mai határozattal a nemzet életét, de kezébe adta a nemzet halálát is. Önök határozni fognak...” /Kossuth Lajos/

a) a stílusréteg megnevezése: .....

b) a stílusréteg jellemzői: .....

.....

.....

.....

.....

.....

17. Húzza alá az alábbi mondatokban hibásan használt szót, kifejezést! Írja le az odaillő, helyes formát!

a) Nem kedvelem a barátnőm bátyját, mert nagyon gyakran íztelen tréfákat enged meg velem szemben.

Helyesen: .....

b) Az egyházi népes küldöttségével megérkezett a repülőtérre, a püspökök, érsekek is megjelentek a búcsúztatáson.

Helyesen: .....

c) Az egység értelmében mindkét fél engedett a követelésekből, így helyreállt köztük a béke.

Helyesen: .....

d) Az edző hamar megunt, hogy játékosai csak sétálgatnak a pályán, látva a lelketlen játékot, a fél csapatot lecserélte.

Helyesen: .....

e) A versenyen résztvevő tanulók előzőleg heteken át nagy-nagy odaadással készültek, s meg is lett az eredménye: győztek.

Helyesen: .....

18. Értékelje a magatartás-kultúra szempontjából a következő megtörtént eseteket!
(Legalább négy konkrét vagy általánosító megállapítást írjon!)

A) A történet hétköznap reggel, Budapesten a 4-es villamoson játszódik. 30-40 év körüli édesapa 8-10 év körüli kislányával száll föl a járműre. Egymással átellenben helyet foglalnak. (Nincs zsúfoltság a villamoson, de többen állnak, felnőttek is.) A kislány mozdul, hogy átadja a helyét, de édesapja rászól:

- Maradj ülve, ne add át a helyed, te is fáradt vagy!

Majd monológba kezd:

- A vidékiek régen kitalálták, hogy a gyerekek át kell adnia a helyét a felnőtteknek a járműveken. Szóval... régen ezt kitalálták, de nincs igazuk... Tudod, 50-60 éves nénik, bácsik sétálgatnak napközben, ők nem fáradnak el. A gyerek elfárad, úgyhogy csak üljél nyugodtan!

Ezt követően feláll a helyéről, s a mellette álló kislánynak felkínálja azt. Mivel a leányka édesapja „Köszönjük szépen, maradjon csak!” csendes visszautasítással elhárítja a felkínált helyet, „főhősünk” visszahuppan az ülésre.

A következő megállónál apa és leánya leszállnak a villamosról.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

B) Budapest egyik forgalmas tere. Idős asszony három csomaggal a kezében igyekszik át a zebrán. (A gyakran errefelé járóknak köztudomású, hogy itt a jelzőlámpa a gyalogosoknak hamar pirosra vált.) Siettében a néni megbotlik, térdre esik, a piacon vásárolt gyümölcsök, péksütemények szerteszét gurulnak. A mellette haladó három fiatalember egyike felkiált: „Né, hogy eltaknyolt a nyanya!” Majd nagyot nevetve társaival továbbbsiet.

.....
.....

